

ФАРМАЦЕВТИЧНА СИМВОЛІКА. ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ.

Котвіцька А. А., Сурікова І. О., Косяшнікова Т. В.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

socpharm@ukr.net

Історія медицини та фармації сягає ще часів первісного суспільства. На всіх етапів свого розвитку як медицина так і фармація мали символічні зображення, що пояснюється їх асоціацією з радістю, благом або горем людей. Деякі з цих символів так і залишилися у минулому, інші існують і понині.

Символ у звичайному розумінні (від грец. *symbolon*) – умовний знак, широко відомий і використовується для практичних цілей. Він може бути і таємним знаком, сенс якого відомий лише окремим людям.

Як відомо, найстародавніші символи у фармації були пов'язані зі змією. В античному світі емблемою лікування був нешкідливий, добре повзаючий, водоплавний вуж, що з латині носить назву "Асклепій вже" (*coluber flavescens aescularii*). Згодом з'являється емблема чаші, оповитої отруйною змією, що і до нині залишається найбільш вживаним знаком у фармації. Значення цього символу інтерпретується по-різному. Вважається, що в цій емблемі змія символізує мудрість, знання, безсмертя і взагалі всі добрі починання, а чаша наповнена лікувальною зміїною отрутою. Проте окремі автори вважають, що в емблемі чаші зі змією, останнє уособлює зло, символізує собою початок, що приносить людям страждання, хвороби і смерть, так як змія позначає все те, проти чого стоїть медицина.

У середньовічній Європі аптекарі окремо від лікарів і хірургів створювали гільдії (або цехи), цікавим є те, що об'єднувалися вони з бакалійниками. В Англії аптекарі вперше виділилися із загальної бакалійної гільдії в окреме товариство. На своєму гербі вони зобразили бога Аполлона з луком і стрілою, від якого випромінюється сяйво, яке зневажає хворобу в образі дракона. На гербі товариства аптекарів у Лондоні зустрічається зображення у вигляді єдиногогорів (носорогів), очевидно, що їх відносять до медичних

атрибутів, враховуючи рiг, що був у той час лiкарською сировиною. Також у тi давнi часи, як емблема фармацевтiв використовувалися зображення руки з аптекарською лопаткою (на емблемi аптекарiв Амстердама, XVII ст., Голландiя), рiзних тварин (крокодила) i рослин, з яких виготовлялися лiкарські препарати (лiлiї та iн), перегiнного куба, який був символом очищення води, рогу достатку. Найчастiше емблемою аптекарiв в епоху середньовiччя було зображення аптекарської ступки з товкачем, iнодi це була одна ступка, iнодi – ступка з двома маточками. Зустрічаються варіанти емблеми, коли маточка знаходиться в лапах якої-небудь тварини (лева, ведмедя, мавпи тощо).

У Росiї до Великої Жовтневої соціалістичної революцiї фармацевтичнi фахiвцi не мали права носити загальноприйнятий у свiтi лiкарський знак. Для них був встановлений сiбний знак герба з зображенням Російської iмперiї, але замість чаші i двох змiй внизу герба була розміщена велика вензелевидна лiтера "П" (тобто провiзор), покрита позолотою. Якщо провiзор захищав дисертацiю, то вiн отримував ступiнь не доктора, як було в медицинi, а магістра фармацiї. Тому iснував й спеціальний магістерський знак, на якому замість вензельної лiтери "П" стояли "МФ" – магістр фармацiї. Iснували й так званi фрачнiй варіанти знаків провiзорiв i фармацевтiв.

Також лiтернi символи iснували й в iнших краiнах. Наприклад, велика червона лiтера «А» в Нiмеччинi та Австрiї – має значення аптека (Apotheke). Зустрічається символ «Rx» (лiтера R з діагональною рисою), який означає, що в даному мiсцi можна придбати лiкарські препарати за призначенням лiкаря.

Символіка медицини та фармацiї, також використовується мiжнародними організацiями. Емблема Всесвітньої організації охорони здоров'я з 1948 року представляє собою символ Організації Об'єднаних Нацiй, як організації-засновника, на тлi якого знаходиться посох, котрий оповиває змiя. Саме посох iз змiєю символізує медицину й медичну професiю.

Зелений хрест, який досить часто можна зустріти бiля входiв в аптеки був зареєстрований у 1984 році у Францiї, а зелений колiр в даному випадку асоцiюють з травами та фiтопрепаратами.

Цікавість до фармації, і зокрема до її історії, безперервно зростає. А символи та емблеми медицини та фармації здавна мали узагальнюючу і світоглядну роль. Виражаючи зміст того чи іншого виду лікарської діяльності, вони відігравали роль символів, які збирали однодумців, тобто роль об'єднуючу, мобілізуючу, яка сприяє залученню до своїх лав і одночасно визначає норми поведінки фахівців. Загальноісторичне значення символів показує тісний зв'язок медицини та фармації з загальною історією і культурою народів.

Таким чином, можна стверджувати, що безперечним є те, що, чим краще ми уявляємо собі зміст тієї культурної естафети, яку прийняли від минулих поколінь, тим більш ціннішим стає для нас наше власне життя, тим більше ми розуміємо свою відповідальність як фахівці за те, що маємо виконувати свої професійні обов'язки на належному рівні й берегти здоров'я населення країни.